
DEEL 3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN BETREFFENDE EEN UITGESTELD PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

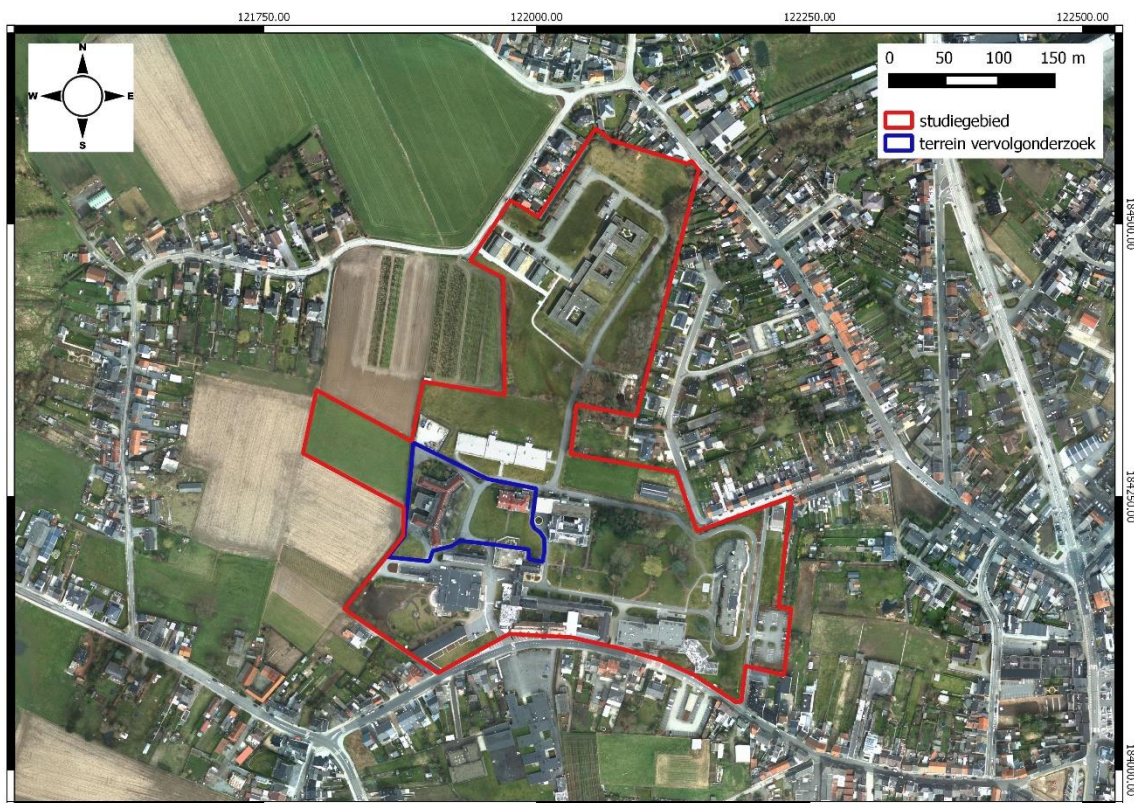
Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2016L84
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Anouk Van der Kelen
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2016/000155
Naam + adres studiegebied	Psychiatrisch centrum “Zoete Nood Gods”
- straat + nr.:	Reymeersstraat 13A
- postcode:	B-9340
- fusiegemeente:	Lede
- land:	België
Lambert72coördinaten (EPSG:31370)	NW: 122.049, 184.588 NO: 122.146, 184.553 ZW: 121.908, 184.094 ZO: 122.182, 184.064
Kadaster	
- Gemeente:	Lede
- Afdeling:	1
- Sectie:	E
- Percelen:	Nummers: 721C, 223B2, 223C2, 729/OL2, 223X, 223V, 223Z, 223D2 en 223W
Onderzoekstermijn	December 2016
Thesaurus	Bureauonderzoek, Lede, dekzandrug, landbouwers, Merovingisch grafveld, 18 ^{de} -eeuwse hoeven op Ferrariskaart.

De opdrachtgever is van plan om delen van het bestaande psychiatrisch centrum op de Reymeersstraat 13A te Lede te slopen en te vervangen door nieuwbouw. De meeste gebouwen blijven echter intact en hier zullen geen bodemingrepen plaatsvinden. Aan de westkant van het studiegebied zullen enkele panden gesloopt worden en zal een groot nieuw gebouw (ca. 3.600m²) gerealiseerd worden. De te slopen gebouwen betreffen: H. Dymphna, H. Teresia, een kelder met watercollector en de wasserij. Een aantal van deze gebouwen zijn deels onderkelderd tot 2 m -mv.

Het nieuw te realiseren gebouw heeft een oppervlakte van ca. 3.600m² en zal gefundeerd worden op palen die een betonplaat ondersteunen. Er zullen geen kelders of kruipruimte

aangelegd worden. Naast de realisatie van het gebouw zal het wegdek vernieuwd of nieuw aangelegd worden. Hiervoor zullen er verhardingslagen aangebracht worden tot ca 50 à 60 cm -mv. Daarnaast zullen er kabel-, riool- en leidingsleuven gegraven worden om het nieuwe gebouw aan te sluiten op het netwerk. Tenslotte zal er ca 2.500m² worden gesaneerd ten behoeve van een grondvervuiling. De diepte van de sanering betreft ca. 3m.

Geadviseerd wordt om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren op die locaties waar bodemingrepen plaats gaan vinden. Dit betreft dan het nieuw te ontwikkelen gebouw, nieuw aan te leggen wegen en riolerings- kabeltracés. Op basis van dit proefsleuvenonderzoek kan dan bepaald worden of een opgraving of een archeologische begeleiding noodzakelijk is. Geadviseerd wordt om het proefsleuvenonderzoek uit te voeren nadat de sanering op het terrein is uitgevoerd en de aanwezige gebouwen zijn afgebroken doormiddel van uitgesteld traject, omdat het juridisch, economisch en/of maatschappelijk onwenselijk is (Onroerend Erfgoeddecreet onderafdeling 7 art. 5.4.12) om dit uit te voeren in deze fase van de studie. De motivatie voor deze keuze is tweeledig: enerzijds is het niet wenselijk om mensen te laten werken in gebied waarvan gekend is dat er vervuiling aanwezig is. Dit zou een onnodig risico zijn voor de gezondheid van de archeologen die het onderzoek uitvoeren. Anderzijds is het een mogelijkheid om te wachten tot nodige sloopwerken zijn uitgevoerd zodat er een beter inzicht kan worden verkregen in het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied.

Figuur 1: Ortholuchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met afbakening van onderzoeksgebied (rood). De bedreigde zone is aangeduid in blauw, de overige delen van het terrein zullen gespaard blijven van bodemingrepen. (Bron: Geopunt 2016)

1.2 VOLLEDIGHEID UITGEVOERD VOORONDERZOEK

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter

hoogte van het studiegebied. Het studiegebied ligt aan de westkant van de dekzandrug waar ook Lede op ligt. De aangetroffen bodemsoorten kunnen bijna allemaal als vruchtbaar en geschikt voor akkerbouw worden bestempeld (eventueel na drainage). Wel is de afstand tot water (ca 650 m) nogal fors. De locatie en het bodemtype geeft aan dat er een lage verwachting geldt op het aantreffen van sporen van jagers en verzamelaars, maar een hoge verwachting op het aantreffen van sporen van landbouwers.

Deze verwachting wordt ondersteund door de archeologische en historische gegevens die beschikbaar zijn voor het studiegebied. Ten oosten van het studiegebied zijn sporen aangetroffen die dateren uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Het betreft naast nederzettingssporen, zoals huisplattegronden en waterputten, ook grafvelden. Zo is op een afstand van 400 m een groot Merovingisch grafveld aanwezig. Circa 500m ten westen in het beekdal zijn vondsten aangetroffen die gedateerd kunnen worden in de (vroege) prehistorie.

Op de oudste gedetailleerde kaarten staan in het studiegebied een aantal boerderijen afgebeeld. Twee ervan zijn vrij groot en hebben meerdere bijgebouwen. Op de volgende kaart (ca 1841) zijn deze niet meer afgebeeld. Blijkbaar zijn ze gesloopt, de funderingen van deze hoeves kunnen nog in de ondergrond aanwezig zijn.

Het studiegebied is momenteel in gebruik als psychiatrisch centrum. Het centrum bestaat uit een tiental gebouwen, waaronder een apotheek, een hangar, een wasserij, een keuken restaurant, een noodhospitaal, en een vijftal verzorgingstehuizen (H. Dymphna, H. Teresia, Sancta Maria, Esperanza, Providentia). Tussen de gebouwen liggen parkjes met grasveld en bomen. Naast wandelpaden zijn er ook geasfalteerde wegen aanwezig. In 2013 is het klooster aan de zuidkant van het studiegebied gesloopt.

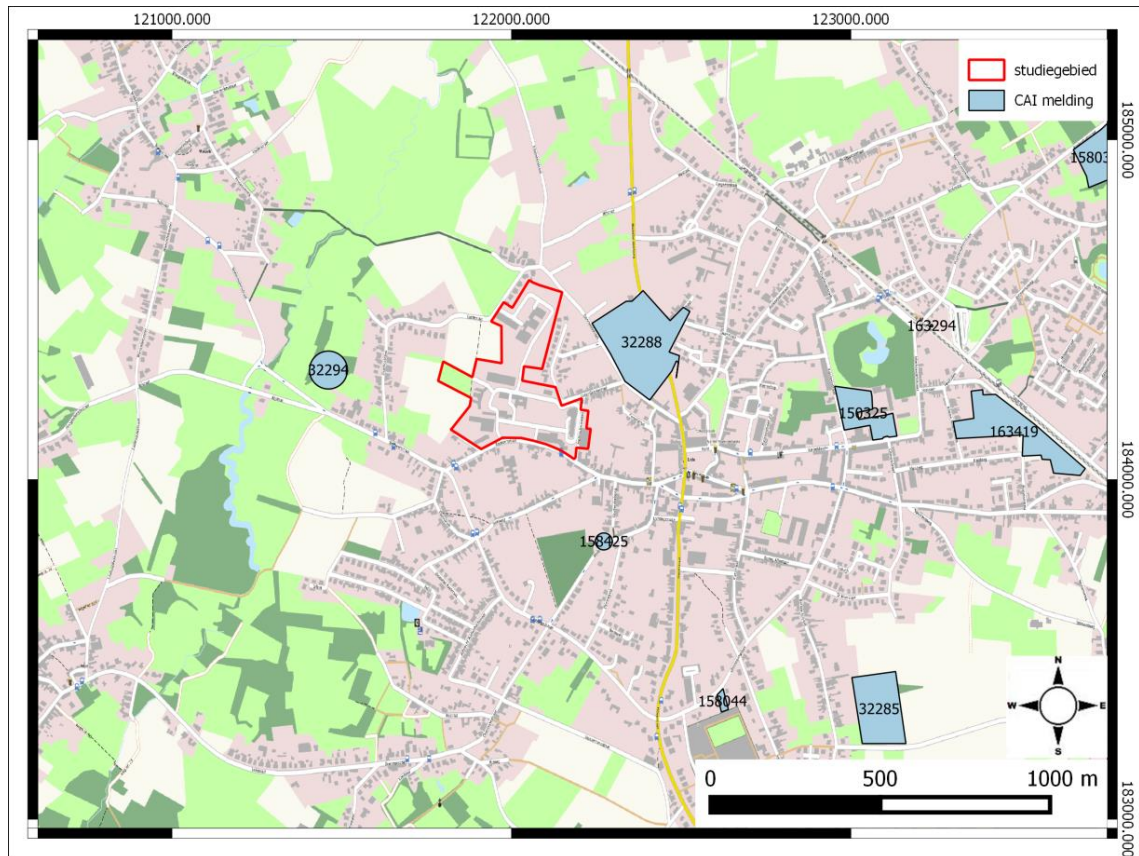
Zowel de bouw als de sloop van gebouwen die bij het psychiatrisch centrum horen zullen eventueel aanwezige archeologische resten verstoord kunnen hebben, zeker daar waar de bebouwing onderkelderd is geweest. Echter er zijn nog grote stukken die onverstoord zouden kunnen zijn en waar archeologische sporen bewaard gebleven kunnen zijn. Ook daar waar het nieuwe gebouw gepland is.

Geadviseerd wordt om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren op die locaties waar bodemingrepen plaats gaan vinden. Dit betreft dan het nieuw te ontwikkelen gebouw, nieuw aan te leggen wegen en riolerings- kabeltracés. Op basis van dit proefsleuvenonderzoek kan dan bepaald worden of een opgraving of een archeologische begeleiding noodzakelijk is. Geadviseerd wordt om het proefsleuvenonderzoek uit te voeren nadat de sanering op het terrein is uitgevoerd en de aanwezige gebouwen zijn afgebroken. Bijgevolg zal een uitgesteld traject gevolgd dienen te worden omdat dit type onderzoek in deze fase van de studie juridisch, economisch en/of maatschappelijk onwenselijk is (Onroerend Erfgoeddecreet onderafdeling 7 art. 5.4.12). De motivatie voor deze keuze is tweeledig: enerzijds is het niet wenselijk om mensen te laten werken in gebied waarvan gekend is dat er vervuiling aanwezig is. Dit zou een onnodig risico zijn voor de gezondheid van de archeologen die het onderzoek uitvoeren. Anderzijds is het een mogelijkheid om te wachten tot nodige sloopwerken zijn uitgevoerd zodat er een beter inzicht kan worden verkregen in het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied.

1.3 AANWEZIGHEID ARCHEOLOGISCHE SITES

De overzichtskaart geeft alle CAI-meldingen binnen een straal van ca. 1km rondom het onderzoeksgebied (Figuur 2). De gegevens hebben bijna allen betrekking op het hoger gelegen gebied ten oosten van het studiegebied, waar ook de kern van Lede ligt. De aangetroffen sporen

en vondsten dateren uit alle perioden. Opmerkelijk zijn de vondst van een groot Merovingisch grafveld ca 400 m ten oosten van het studiegebied, en sporen van Romeinse, Middeleeuwse en Nieuwe Tijdse bewoning tussen 500 m en 1.500 m ten (zuid)oosten van het studiegebied. Circa 500 m ten westen van het studiegebied in het beekdal zijn vondsten van vuursteen en ijzer gevonden. Voor een overzicht van de CAI-locaties, zie “DEEL 2: Verslag van resultaten”.

Figuur 2: Alle CAI-meldingen binnen een straal van ca. 1km rondom het onderzoeksgebied (rood).
(Bron: CAI 2016)

1.4 WAARDERING ARCHEOLOGISCHE SITES

De locatie is gelegen op de zuidwestflank van de dekzandrug waar Lede op ligt en er zijn vruchtbare bodems in het studiegebied aanwezig. Hiermee bestaat de mogelijkheid op het aantreffen van sporen van landbouwers. Zeker omdat op een afstand van 400 m een groot Merovingisch grafveld aanwezig is. Ook op de oudste historische kaarten staan nog een vijftal boerderijen afgebeeld en een tweetal grote hoeves centraal en in het noorden van het studiegebied. Nader onderzoek in het studiegebied alsook op de plek waar de bebouwing aanwezig is kan inzicht geven in de aard van mogelijk aanwezige nederzettingen van landbouwers en met name die van de 18^e-eeuwse hoeven.

1.5 ONDERZOEKSMETHODE EN TECHNIEKEN

Er is bijgevolg aanvullende informatie nodig, waarvoor bijkomende fases van archeologisch vooronderzoek noodzakelijk zijn. Om het projectgebied verder te evalueren wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek voorgesteld. Indien tijdens dit proefsleuvenonderzoek indicaties voor de aanwezigheid van een steentijd artefactensite aan het licht zouden komen, is voorzien op de desbetreffende zones van

het projectgebied bijkomend waarderende archeologische boringen uit te voeren. Deze strategie is wetenschappelijk en economisch gezien de meest efficiënte methode om de vragen die na het bureauonderzoek resteren te kunnen beantwoorden.

1.5.1 PROEFSLEUVEN

1.5.1.1 MOTIVERING

Uit de resultaten van het bureauonderzoek bleek dat het plangebied een hoge verwachting kent op het aantreffen van archeologische resten en dat er aanwijzingen zijn voor grootschalige bodemverstoringen in delen van het plangebied met een totaal oppervlakte van 1,5 ha. Om aan te tonen of uit te sluiten dat er archeologische resten aanwezig zijn zal een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd worden. Middels dit proefsleuvenonderzoek zal het archeologisch potentieel van het totale terrein bepaald worden. Bovendien wordt bij dergelijk onderzoek ook informatie ingewonnen over de lokale bodemopbouw, eventuele ongekarteerde verstoringen in de bodem, en de spreiding, datering, bewaringsgraad en aard van eventuele archeologische sites op het plangebied.

1.5.1.2 VRAAGSTELLING

Dergelijk onderzoek moet in de eerste plaats een antwoord geven op de onderzoeksvragen opgenomen in “Deel 3: Programma van maatregelen: 2.4. Vraagstelling en onderzoeksdoelen in uitgesteld traject”. Gezien de bijkomende informatie die door deze methode kan vergaard worden, worden de onderzoeksvragen uitgebreid met:

1. Wat is de bodemopbouw en wat zijn eventuele bodemvormende factoren?
2. Wat zijn de lokale variaties binnen de bodemgenese?
3. Wat is de impact van bodemvormende factoren of processen op het bewaringspotentieel en de bewaringstoestand van het archeologisch erfgoed?
4. Zijn er in de proefsleuven relevante archeologische sporen of (steentijd)artefacten aanwezig? Indien er relevante archeologische relictten aanwezig zijn:
5. Wat is de aard van de grondsporen (natuurlijke en/of antropogeen)?
6. Wat is de bewaringstoestand van deze sporen?
7. Welke relevante archeologische structuren of vondstconcentraties zijn aanwezig?
8. Wat is hun verspreiding?
9. Wat is de densiteit?
10. Wat is de datering van de sporen op basis van het vondstmateriaal, de oversnijdingen en/of opvulling van de sporen en de daarmee gepaarde fasering?
11. In welke sporen of bodemhorizonten zijn er steentijdartefacten aanwezig (in situ of secundair materiaal)?
12. Kan er een ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) gemaakt worden van de zones met archeologische sporen of steentijdartefacten?
13. Wat is het type vindplaats (bewoning, artisanal, funerair, religieus, ...) op basis van de aard van de contexten en/of het vondstmateriaal?

14. Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
15. Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
16. Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?
17. Welke site-specifieke vragen moeten bij een eventueel vervolgonderzoek door middel van een opgraving, beantwoord worden?
18. Zijn er structuren/sporen met bijzondere aandacht verdienen bij eventueel vervolgonderzoek?
19. Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?
20. Kan er een inschatting gemaakt worden van de noodzaak en vermoedelijke hoeveelheden van natuurwetenschappelijk onderzoek bij verder vervolgonderzoek?
21. Kan er een inschatting gemaakt worden over budget, tijdsduur, personeelsbezetting, personeelskwalificaties en gespecialiseerde begeleiding bij een vervolgonderzoek?

1.5.1.3 CRITERIA

Er zijn geen criteria die toelaten alsnog af te zien van de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek in uitgesteld traject, tenzij de beoogde stedenbouwkundige vergunning niet verleend wordt en de aankoop en ontwikkeling van de gronden door de initiatiefnemer bijgevolg niet doorgaat. Eventuele afwijkingen van het voorgestelde proefsleuvenplan zijn mogelijk. Indien tijdens het onderzoek zou blijken dat de bodem tot een diepte van meer dan 1,3 m ten opzichte van het huidige maaiveld is verstoord of nutsleidingen en/of rioleringen in het traject van de sleuven aanwezig zijn, mag de proefsleuf uit veiligheidsoverwegingen onderbroken worden, en indien mogelijk verlegd worden naar een zone waar geen verstoringen aanwezig lijken te zijn. Het proefsleuvenonderzoek kan pas worden afgerond wanneer de onderzoeksvragen uit “Deel 3: Programma van maatregelen: 2.4. Vraagstelling en onderzoeksdoelen en 2.5.1.2. Vraagstelling” beantwoord zijn. Dit betekent wanneer de aan- of afwezigheid van archeologische sporen of lithische artefacten is vastgesteld en er een programma van maatregelen kan worden opgesteld. Indien er relevante archeologische sporen aanwezig zijn, moet worden geverifieerd of deze dateerbaar zijn en of deze eventueel te linken zijn aan bepaalde activiteiten. Wanneer er lithische artefacten zijn aangetroffen (onder of in de bouwvoor), is het van belang door middel van archeologische boringen uit te maken of er sprake is van clustering of gespreid materiaal, en wat de aard, bewaring, datering van de steentijd artefactensite is.

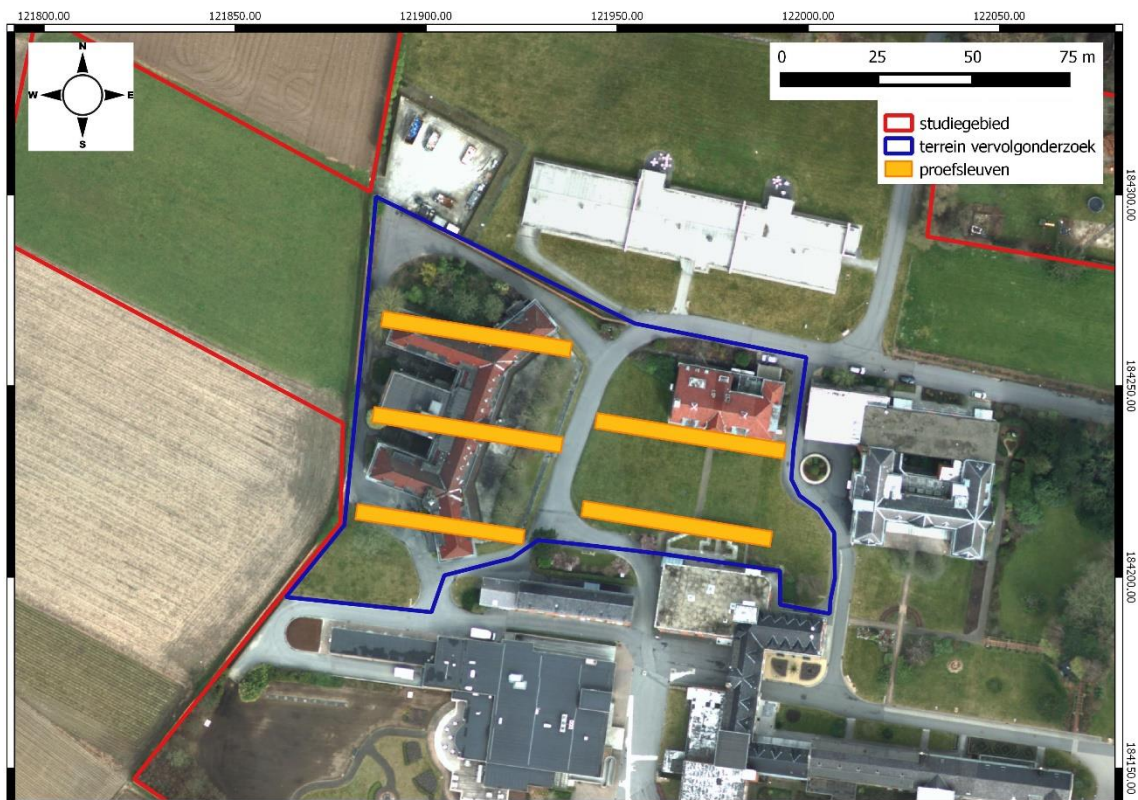
1.5.1.4 ONDERZOEKSTECHNIEKEN, METHODEN EN AANLEG MEETSYSTEEM

Het uitvoeren van het archeologisch proefsleuvenonderzoek (zowel de voorbereiding, het veldwerk als de uitwerking en rapportage) zal te allen tijde gebeuren conform de Code van Goede Praktijk.

Bij de inplanting van de verschillende proefsleuven is uitgegaan van een dekkingsgraad van 11%, een noord - zuid oriëntatie in een verspringend grid en afmetingen van ca.50m lang en 4m breed.

Voor de dekingsgraad van de proefsleuven wordt gekozen voor ca. 11 %. De proefsleuven liggen in een verspringend grid op een afstand van 25 m van elkaar. Hiermee kan een goed beeld geschetst worden van het archeologisch potentieel van het plangebied. Tijdens het archeologisch onderzoek bestaat daarnaast de mogelijkheid om 275 m² (2,5 %) extra aan te leggen in de vorm van uitbreidingen, profielsleuven, kijkvensters en of dwarsseuven. De locatie hiervan zal tijdens het veldwerk bepaald worden door de veldwerkleider.

De proefsleuven zullen oost - west georiënteerd worden aangelegd. Op deze wijze kunnen de bestaande huizen het meest ontweken worden en kan er zo een groot mogelijke “schone” oppervlakte onderzocht worden. De proefsleuven worden aangelegd met een graafmachine met een gladde bak en hebben een breedte van 4m. Om de diepte van het archeologisch vlak te bepalen, wordt de kraan steeds begeleid door minstens één archeoloog. Er zal verdiept worden tot in de top van de natuurlijke C-Horizont.

Figuur 3: Ortholuchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het terrein voor vervolgonderzoek met voorstel voor inplanting van de proefsleuven (oranje). (Bron: Geopunt 2016)

1.5.1.5 VOORZIENE AFWIJKINGEN T.O.V. CODE GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen van de Code van Goede Praktijk verwacht.

2 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		7 december 2016

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		7 december 2016
Tim Moerenhout	Business Unit Manager		7 december 2016
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		7 december 2016